

ENDRINGER: Klimaendringene har kommet Stormen rammer

ANSVAR: Bangladesh rammes av stadig sterkere orkaner, mer flom og uvær. Fredsprisvinner Muhammad Yunus mener Norge må ta sin del av ansvaret.

Av Eirik Martiniussen (tekst og foto)

DOKUMENT

Det var stille den dagen stormen kom. I gatene lekte barna, hjemme var mødrene i gang med middagen, og på markedet sto bønder og kranget om priser og varer.

Men ved tretiden endret alt seg. En kraftig vind sto inn fra vest etterfulgt av voldsom nedbør.

– Vi pleier å dra ned mot forskansningen for å se bølgene slå. Men den dagen turte vi ikke. Det blåste altfor sterkt, sier Shahid (14).

Han holdt seg hjemme. Lite visste han om at han og familien ville miste huset sitt og alt de eide den dagen.

– Et voldsomt brøl

På rådhuset satt Sadar Uddin, ordfører i Maharajpur, en liten kommune med 42.000 innbyggere. Han var helt uforberedt på hva som skulle komme

– De ringte brått fra kriseberedskapen. Jeg ble bedt om å mobilisere alle politistyrker, og samle alle mennesker på et trygt sted, sier han.

En kategori én syklon var på vei inn.

– Vi gjorde alt vi kunne. Politistyrkene kjørte rundt og ga beskjed. Vi klarte kanskje å samle 4000 til 5000 mennesker i sikre bygninger, sier den tidligere ordføreren. Han tar seg til det grå skjegget og løfter blikket som for å huske tilbake.

– Ved tretiden så jeg regnet komme

FAKTA

Bangladesh:

■ Bangladesh er en republikk i det sørlige Asia. Landet ligger nord for Bengalbukta, og grenser til India og Myanmar (Burma).

■ Er verdens 7. mest befolkede stater med sine 158.065.841 innbyggere.

■ Bangladesh er et svært fattig og underutviklet land. BNP pr. innbygger er bare 1 400 USD. To tredeler av landets befolkning er sysselsatt innenfor landbrukssektoren, der ris, bomull og jute er de viktigste produktene.

■ Klimaendringer byr på ufredringer for landet der 17 % av overflaten ligger mindre enn en meter over havet, i tillegg til økt nedbør og hyppigere sykkloner.

■ Verdens flyktningorganisasjon (IMO) advarer mot at en milliard mennesker kan bli drevet på flukt av klimarelaterte årsaker innen 2050.

■ Vinner av Nobels fredspris, Muhammad Yunus mener små land som Norge bør ta mer ansvar for å bremse klimautslippene.

inn fra vest. Jeg tok ly i et av krisebygningene sammen med kanskje tusen andre mennesker. Så kom en voldsom vind, og regnet pisket mot veggene, sier han.

Inne i bygningen krøket folk seg

sammen. Det var trangt om plassen og mange var redde.

– Da stormen satte inn, trodde jeg verden skulle gå under. Folk skrek rundt meg. Jeg visste ikke hva jeg kunne gjøre, sier Sadar Uddin. Utenfor ble hus, biler og trær kastet rundt

– Jeg har aldri opplevd noe liknende, sier åttiåringen.

– Havet stiger

De siste ti årene har det vært en kraftig økning i antall flommer, stormer og orkaner i Bangladesh. Landet produ-

«Da stormen satte inn, trodde jeg verden skulle gå under»

et til Bangladesh, og landet trenger hjelp: kommer hardere

FORSALTNING: Jordene står tørre etter å ha blitt ødelagt av saltvann, som trenger inn fra havet. Elveforskansningen som skal beskytte når flommen kommer.

serer i dag nok mat til å brødfø alle sine innbyggere, men det kan raskt endre seg om havet fortsetter å stige.

– 17 prosent av landet ligger mindre enn en meter over havoverflaten, sier Attiq Rahman.

Han er leder for tenketanken og forskningssenteret Bangladesh Centre of Advanced Studies (BCAS) i Dhaka. I mer enn tretti år har han arbeidet med klimaspørsmål, og levner ingen tvil om at klimaendringene har rammet Bangladesh.

– Klimaendringene er allerede her. Det er ingen tvil om det. Vi har mer flom, og stormene kommer tettere og er sterkere enn før, sier han.

Fredsprisvinner og stifter av Gramscien Bank, Muhammad Yunus, er enig.

– Vi har internt fordrevne klimaflyktninger i Bangladesh allerede, sier han.

Konsekvensene av klimaendringene i Bangladesh er mange. Ved kysten blir mangroveskogen ødelagt når havet stiger. Det har igjen konsekvenser for flomvernet, fordi mangroveskogen beskytter fastlandet mot storm og uvær.

Data fra blant annet Verdensbanken viser også at syklonene nå kommer oftere. De driver saltvannet lenger inn i landet, noe som igjen ødelegger for jordbruket. Og i kystområdene er alle-

rede store landbruksområder ødelagt av salt.

Et siste fenomen er mer nedbør og mer flom. I løpet av de siste 15 årene har flommene økt med 12 prosent, anslår Attiq Rahman. I tillegg til mer nedbør, er økt avsmeltning fra breene i Himalaya en indirekte årsak. Elvene fører med seg mer slam, og elvebunnen stiger.

– Elvene fylles opp med sedimenter. Når bunnen stiger, stiger også vannet i elvene, og mer vann strømmer inn over risåkrene, forklarer Rahman. Han peker på at flere flommer går ut over folkehelsen med mer malaria og mer denguefeber.

– Alt dette skjer delvis på grunn av klimaendringer, sier han.

En ny rapport fra Verdensbanken gir ham langt på vei rett. Den fastslår at antallet flommer i Bangladesh er hyppigere enn før. Siden 1954 har landet opplevd 21 flommer som har vært større enn normalen. Fire av dem har vært ekstreme, og to har vært helt katastrofale. Rapporten fastslår at temperaturen i Bengalbukta vil øke med mellom én og tre grader fram mot 2050, noe som vil gi 20 prosent mer nedbør over Bangladesh.

Fikk ødelagt hjemmet

125.000 mennesker flyttet for godt fra Dacope og Koyra-regionen sør i Bangladesh, som følge av syklonen i 2009.

– Huset mitt ble kastet inn på markene her, sier 90 år gamle Ashutosh Bain. Klassekampen treffer ham i det som for tre år siden var landsbyen Jaliakhali, i Dacope-distriktet.

Han forteller om hva som skjedde da syklonen traff landsbyen han bodde i.

– Hele landsbyen ble jevnet med jorden

Bain har aldri hørt om klimaendringer, men at været har forandret seg er ikke nittiåringen i tvil om.

– Vi har hatt sykloner før, men nå kommer de oftere og der er sterkere. Det har blitt verre de siste femten årene, sier han. Han er bekymret for framtiden til barn og barnebarn.

– Ungdommene flytter her ifra.

Mens vi snakker kommer tre gutter løpende. Det er Khaird (11), Hasib (13) og Arif (6). Alle forteller at de mistet hjemmet sitt under syklonen i 2009. To av guttene er brødre. Faren deres har flyttet fra landsbyen, og bestefaren på 85, Jareb Gazij, er tvunget til å jobbe på rismarkene for å brødfø barnebarna.

– Jeg tjener nok til fem kilo ris om dagen, sier Jareb Gazij.

– Vi spiser fire kilo ris om dagen. Den siste kiloen bytter jeg mot noen grønnsaker på markedet, sier han.

Før hadde han egen mark og egen inntekt. Men etter at jorda hans ble tatt av elven må han leie ut arbeidskraften sin.

De siste årene har temperaturen i Det indiske hav steget, noe som fører til økt fordampning og mer ekstremt vær. Ingen kan si sikkert om syklonen som rammet Bangladesh i 2009 var forårsaket av klimaendringer, men at syklonene vil komme oftere er det ingen tvil om.

Bekymret Yunus

– Jeg er svært fornøyd med dette solpanelet. Nå kan vi lese om kvelden, og vi har strøm til å se på tv, sier Bina Danqi. Familien har betalt 290 kroner for solpanelet, som de regner med å ha nedbetalt i løpet av tre år.

Så langt har to millioner innbygger i Bangladesh kjøpt solpanel. Halvparten av solpanelene er produsert av for-

Forts.
neste side

MISTET HJEMMET: Khaird (11), Hasib (13) og Arif (6) mistet hjemmet sitt under syklonen i som rammet Bangladesh i 2009.

BÅT: Bangladesh er verdens mest befolkede land med over 150 millioner innbyggere, men det er også et fattlig land og rundt 70 prosent av befolkningen lever uten strøm.

SIKKERHET: Elveforskansingene skal beskytte for syklonene. Når disse syklonene rammer, søker folk i Bangladesh tilflukt i skoler og offentlige bygg.

GLADE: Menneskene på bygda i Bangladesh har sjeldent hørt om klimaendringene. Men at været har forandre seg, er de enige om.

nybarorganisasjonen Grameen Shatki, et foretak som er stiftet av fredsprisvinner Muhammad Yunus.

Klassekampen møter Yunus på hans kontor i hovedstaden Dhaka. Mannen som snart er 73 år har blitt grå i håret. Han har ikke samme energien som før, men pågangsmoter virker upåklagelig. Alle i Bangladesh er opptatt av klimakrisen, mener han.

– Vi forsøker å finne vår egen vei til utvikling, sier Yunus til Klassekampen.

Der utslippene i Norge er 10 tonn per innbygger, er utslippene i Bangladesh bare 300 kilo per innbygger i året. Likevel mener Yunus at også Bangladesh har et ansvar for å kutte utslipp.

– Vi må gjøre det vi kan. Om Bangladesh kan kutte sine utslipp, så bør alle land kunne klare det.

Yunus forteller at Grameen Shatki er blitt den aller største leverandøren av private solpanel i verden.

I en annen landsby Klassekampen besøker, har bøndene gått sammen om å installere et biogassanlegg. Teknologien er enkel. Avføringen fra husdyrene samles i en tank som produserer biogass, som igjen kan brukes i en gassbrenner til å lage mat. Bøndene i landsbyen har gått sammen om å investere i anlegget, som de sier koster en sum som tilsvarer 480 kroner. De regner med å ha nedbetalt biogassanlegget i løpet av tre år. Også her er det Grameen Shatki som er leverandøren.

– Fornybar energi er blitt mer og mer populært i Bangladesh. Dette er vår mulighet til å skape vår egen livs-

«Vi har internt fordrevne klima-flyktninger i Bangladesh allerede»

MUHAMMED YUNUS, TIDLIGERE FREDSPRISVINNER

stil, og ikke kopiere Vestens fossile energiløp, sier Yunus.

– Vi forsøker å bygge så mye fornybar energi som mulig. Det neste vi vil gjøre er å gå tilbake til vestlige land,

og be dem om å gjøre det samme, sier fredsprisvinneren.

Han forteller at han selv er fra en liten landsby, der han vokste opp med å lese under et stearinlys.

ORDFØRER: Da stormen satte inn, trodde jeg verden skulle gå, sier Sadar Uddin. Han er tidligere ordfører i Maharajpur kommune.

– Fortsatt er 70 prosent av innbyggerne i Bangladesh uten strøm. Vi gir dem et alternativ til å bruke forurensende fossile energikilder. Slik skaper vi energi uten utslipp, sier han. I dag selger selskapet 1000 solpanel i måneden. Ifølge Yunus går overskuddet tilbake til selskapet, som har i oppdrag å spre mer fornybar energi.

Men om ikke kranen snart skrus igjen, vil alle i Bangladesh drukne, sier Yunus. I likhet med Attiq Rahman advarer han mot flyktningstrømmene klimaproblemet kan skape.

– Vi som bor her er egentlig hjelpe-løse. Noen har kontroll over kranen, og kan stoppe utslippene. Vi kan ikke gjøre annet enn å skape oppmerksomhet om problemet.

– Om ikke dette problemet løses snart, vil trykket av flyktninger fra den tredje verden bare øke, sier han. Og han er ikke alene om å mene det.

Advarer mot flyktninger

Verdens flyktningorganisasjon (IMO) advarer nå mot at en milliard mennesker kan bli drevet på flukt av klimarelaterte årsaker innen 2050. Attiq Rahman mener man vil få 30 millioner internflyktninger i Bangladesh innen 2030, om ikke utslippene snart går

HJELP: Tidligere vinner av Nobels fredspris, Muhammed Yunus, ber om hjelp til å kutte i klimautslippene. **FOTO: MUNIR UZ ZAMAN. AFP PHOTO**

SOLCELLEPANEL: Det er installert mer enn to millioner solpanel i Bangladesh. Klimaqaassutspennene per innbygger er tretti ganger lavere enn i Norge.

ned. Han mener vestlige land
må ta sin del av ansvaret.

– Klimaendringene vi ser nå er det i all hovedsak forårsaket av de siste 200 års utslipp fra industrialiserte land. Disse utslippslandene er direkte ansvarlige for det som nå skjer. Det er bare rett og rimelig at de må ta sin del av flyktningsstrømmene. Jeg kaller det å bytte karbonutslipp mot mennesker, sier han. Hasan Mehdi i den lokale miljøorganisasjonen Humanitywatch er enig.

– Verden er skapt for alle mennesker og alle dyr. Ingen har rett til å ødelegge den. Men industrialiserte land har gjennom 200 år sluppet ut karbon som ødelegger atmosfæren. Da må de også gjøre noe for å kurere problemet, sier han. Mehdi arbeider for å bøte på problemene som sykklonen i Bangladesh skaper for befolkningen langs kysten.

Sykklonen som rammet Bangladesh i 2009, førte til en million internt fordrevne. Like mange flykter hvert år fra landsbygda i Bangladesh inn til hovedstaden Dhaka.

Frykter monsunen

– I snitt betyr det at 3000 mennesker hver dag tar seg inn til Dhaka for å søke lykken. Vi har ikke kapasitet til å ta i mot alle, sier han.

En time herjet syklonen med innbyggerne i Maharajpur. Så ble det stille. Da Sadar Uddin

og de andre innbyggerne kom ut fra skjulestedet sitt, var alt ødelagt.

– Det så ut som om en atom-bombe hadde slått ned, sier Sadar.

– Forskanskningene i vår kommune alene hadde brutt sammen på 12 ulike steder. Vannet sto to meter over jordene. Hus var feid over enda, trær var brukket. Mange mistet livet den dagen, sier han.

Tre år senere har livet vendt tilbake til den syklonherjede landsbyen. Forskansningene er bygd opp igjen, men mye av jordbruksmarken er ødelagt av saltvannet. Sadar frykter for hva som vil skje, om det kommer nye sykloner denne sommeren.

– Stiger havet med en meter må nok alle som bor i denne regionen flytte her ifra sier han.

Muhammad Yunus mener små land som Norge bør ta mer ansvar.

– Ta ledelsen, oppfordrer han.

– Verden trenger forbilder. Alle peker på USA. Men det er vanskelig for et så stort land som USA å legge om kursen. Her kan små, industrialiserte land større frihet til å vise vei, sier han.

– Om deres statsminister lover at deres land skal være CO₂-fritt innen 20 år, da blir dere et forbilde, sier Yunus.

innenriks@klassekampen.no

MANIFEST 5. MARS SENTRUM SCENE ÅRSKONFERANSE

KRISE I EUROPA, VEIVALG FOR NORGE

**Vi sees
på tirsdag!**

**Kom og hør:
Finansmilliardær ØYSTEIN STRAY SPETALEN
om å berike seg på finanskrisa**

Partileder JOHANNE SCHMIDT-NIELSEN om radikale kriseløsninger for Europa

Overlege TORGEIR BRUUN WYLLER om sykehus som leker butikk

- **Blåkopi:**

Vil Høyre gjøre Norge til det nye Sverige?

- **Rett medisin for Helse-Norge:**

Mer konkurranse eller mer demokrati?

- **Før det smeller:**

Politiske tiltak mot ekstreme boligpriser

DUELLER:

Siv Jensen vs Audun Lysbakken
Anniken Huitfeldt vs Jan Olav Andersen
Torbjørn Røe Isaksen vs Trond Giske

Musikk: **STEIN TORLEIF BJELLA**Konferansier: **KARI ANNE MOE**

Fra 10.00 til 16.00 | Deltakeravgift: 900 kr (inkl. lunsj)
For student/trygdet: 200 kr | Påmelding via **manifestanalyse.no**
Henvendelser til **konferanse@manifestanalyse.no**

MANIFESTANALYSE.NO • FACEBOOK: MANIFEST ANALYSE
TWITTER: MANIFESTANALYSE • 22 02 52 10